

pocituje sa ako nevhodný oprávnenie iba potiaľ, pokiaľ sa do termínu „znak“ vkladá absolútna metafyzická odtrhnutosť slova od reality. Na druhej strane treba podčiarknuť, že obrazovosť slova v zmysle jeho vlastnosti odrážať realitu je iba *aperceptívna*. Práve pre túto aperceptívnu obrazovosť má reč tú potrebnú funkcionálnu pružnosť, aby mohla byť *aj* jazykom vedeckého poznávania, *aj* umeleckého zobrazenia. Iba aperceptívne zobrazujúce sú prirodzene aj ostatné umelecké zobrazovacie prostriedky.

Poznať nástroj poznania skutočnosti nie je vecou beznádejne 'neriešiteľnou, ale reálnym programom súčasného vedeckého bádania. Nie je to však ani zďaleka úloha tak prehľadná, aby sme si ju mohli priveľmi zjednodušovať.

I. HRUŠOVSKÝ

ZÁVEREČNÉ SLOVO

Naše snemovanie je významným medzníkom v rozvoji našej filozofie. Program konferencie určovala skutočnosť, že šlo o dvojdňové stretnutie našich filozofov zo všetkých filozofických oblastí, a to po uplynutí štyroch rokov po I. celoslovenskej filozofickej konferencii, skutočnosť, že sa treba navzájom informovať o stave filozofie v jednotlivých oblastiach a skutočnosť, že je želateľné, aby sa pracovníci v otázkach dialektického materializmu neizolovali od problematiky historického materializmu a aby sa pracovníci na jednotlivých úsekoch historického materializmu živšie zaujíмали aj o problémy marxistickej gnozeológie, dialektiky a logiky. Poslaním našej dvojdennej konferencie bolo teda na základe doterajšej práce v jednotlivých úsekoch našej filozofie kriticky a celkove porokovať o situácii v jednotlivých disciplínach filozofie a určiť smernice a spôsoby, ako prekonať stagnáciu filozofickej práce a rozvinúť ju na vyššej úrovni.

Aké uzávery možno vyvodit z nášho rokovania, aké sú úlohy našej filozofie?

Úlohou filozofických pracovníkov nemôže už byť naďalej púhe ozrejmovanie jednotlivých javov a zmien nášho života, kultúrnych udalostí, vedeckých objavov atď., ale *účinné napomáhanie a usmerňovanie nášho budovateľského procesu* a nových javov, ktoré sa vynorujú na všetkých úsekoch našej hospodárskej a kultúrnej výstavby. Filozofickí pracovníci len vtedy náležite plnia svoju pravú úlohu, keď rozvíjajú svoje tvorivé sily slúžia ľudu, presvedčivo a konkrétnymi argumentmi vyzbrojújú náš ľud v boji o socializmus, aby správne chápal perspektívy a súvislosti svojej práce. Preto musíme rozvíjať takú filozofiu, ktorá sa síce rozvíja z podnetov praxe, ale za ňou nekríva, ktorá má všetky teoretické, metodologické i materiálové predpoklady skutočne tvorivej vedeckej práce. To možno dosiahnuť iba s podmienkou, že venujeme všetku patričnú pozornosť štúdiu dialektického materializmu v intenzívnom styku s budovateľským životom a potrebami praxe, v styku aj s našou vedou, najmä prírodnými vedami, čo sa v minulých rokoch zanedbávalo. Ide o to, aby dialektický materializmus, obohacujúc sa štúdiom nových vedeckých objavov, sám zasa poskytoval našej vede správnu gnozeologickú základňu a všeobecné metodologické smernice, aby ukazoval vedám, ako spájať teóriu s praxou. To znamená, že pri rozvíjaní otázok dialektického materializmu treba vždy dbať na organický súvis s konkrétnymi otázkami vedy a praxe.

Teda podmienkou nezaostávania tvorivej filozofickej práce je študovať kardi-

nálne otázky marxistickej gnozeológie a dialektiky v úzkom súvisi s konkrétnymi otázkami našej budovateľskej praxe a našej vedy.

Pre našu budovateľskú prax má prvoradú dôležitosť preskúmanie *otázok ľudovej demokracie*. Výsledky tvorivej práce na tomto poli majú nesmierny politický dosah. Sú dôležité i pre ďalšiu politickú prax i pre upevňovanie socialistickej morálky. V skutočnosti naša filozofia vonkoncom ešte dostatočne a uspokojive nerozriešila teoretické otázky obdobia prechodu od kapitalizmu k socializmu. Mnohí naši filozofi na tomto poli pri nie dostatočne dôkladných teoretických znalostiach nemajú ani náležité konkrétne vedomosti a nepoznajú ani potreby praxe. V tejto oblasti historického materializmu osobitný zreteľ treba venovať otázke upevnenia hospodárskeho i politického *zväzku robotníckej triedy a pracujúceho roľníctva*, bez ktorého upevnenia nemôže sa úspešne rozvíjať ani poľnohospodárstvo a teda ani budovať socializmus.

Ďalšia oblasť problémov, kde naša filozofia tiež ešte silne kríva za životom, je oblasť boja proti nepriateľským ideológiám a prežitkom v myslení nášho ľudu. V súčasnej etape zvlášť nebezpečné sú najmä *buržoáznonacionalistické tendencie*, majúce žriedla v ľudáckom separatizme. Nebezpečné sú najmä preto, že po porážke buržoázie sa tieto tendencie maskujú a neraz prezentujú i v quasimarxistickej frazeológii. Najmä sa uplatňujú tam, kde im nevieme čeliť konkrétnou vedeckou analýzou a kde zbraňou marxizmu-leninizmu narábame školometsky a mechanicky.

Významnou úlohou našich filozofických pracovníkov je v súčasnej etape ešte prenikavejšie odhaľovanie všetkých *revolučných a pokrokových tradícií našej minulosti*, na ktoré nadväzuje náš dnešok. Niektoré diskusné príspevky však ukázali, že nie je ešte celkom jasno ani v mnohých zásadných otázkach hodnotenia pokrokových tradícií našej minulosti. Preto treba ešte dôkladnejšie študovať, rozoberať a prediskutovať niektoré problémy a otázky metódy dejín slovenskej filozofie.

Vysoko treba ďalej vyzdvihovať *svetlé vzťahy českého a slovenského pracujúceho ľudu v minulosti* a poukazovať na spoločný boj našej robotníckej triedy za víťazstvo socializmu. V záujme náležitého splnenia tejto veľkej úlohy — okrem ostatných spomenutých problémov — treba prehĺbiť vzájomnú spoluprácu českých a slovenských filozofov.

Napokon apelujem na všetkých filozofických pracovníkov, aby plánovali a sústavne rozvíjali vedecko-výskumnú prácu na všetkých pracoviskách, na všetkých katedrách ako podmienku zvýšenia úrovne našej ideologickej a politicko-výchovnej práce. A tu je potrebné zameriavať sa na významné otázky a riešiť ich tvorivo a vyčerpávajúco, nie bez pomoci živých a konkrétnych diskusií so zainteresovanými filozofmi z jednotlivých pracovísk. Takéto diskusie poskytujú veľkú pomoc našim pracovníkom, ak ich budeme rozvíjať pravidelne a zameriavať na významné vytýčené konkrétne a rozpracované úlohy. Tu však treba plánovanie úloh organizovať kolektívne a koordinovane so všetkými pracoviskami. I tu sa javí dodnes ešte veľa individualizmu.

Takáto celoslovenská generálna konferencia, ako je dnešná, koná sa iba raz vždy po niekoľkých rokoch a bilancuje prácu na všetkých úsekoch filozofickej práce. V záujme prekonania stagnácie našej filozofie prvoradú dôležitosť má v línií rokovaní a uzáverov tejto konferencie usporadúvanie občasných širších pracovných diskusií, zameraných na špecifické a teoreticky a prakticky aktuálne problémy našej filozofie — po vzore nedávnych pracovných diskusií o mase a energii, o ľudáckej ideológii, o hlasizme, o objektívnych zákonoch vedy atď. Je teda úlohou našich filozofov a osobitne Filozofického ústavu Slovenskej akadémie vied z času

na čas organizovať okrem úzkych pracovných diskusií, zameriavaných na rozpracované dielové úlohy, i širšie pracovné diskusie. Z oblasti historického materializmu sú to najmä otázky boja proti buržoáznemu nacionalizmu, otázky bratstva Čechov a Slovákov, otázky ľudovej demokracie, otázky zväzku robotníkov a roľníkov. Mnohí pracovníci z oblasti dejín slovenskej filozofie a marxistickej gnozeológie, dialektiky a logiky majú svoje nástojčivé otázky.

Nakoniec vzdávam vďaka za účasť, najmä za cenné diskusné príspevky a námety a zvlášť srdečne ďakujem našim vzácnym českým hosťom za účasť na našom snemovaní i za mnohé cenné príspevky, ktoré nielenže znamenajú povzbudenie a pomoc našej práci, ale prispeli i k prehĺbeniu bratských vzťahov našich národov.

REZOLÚCIA

II. celoslovenská filozofická konferencia sa schádza v čase, keď mierumilovné sily celého sveta zvädzajú rozhodujúci boj proti znovuvyzbrojeniu západného Nemecka, proti bezprostrednému nebezpečenstvu vojny. Náš ľud prispieva k tomuto boju svojou prácou na výstavbe našej vlasti v duchu smerníc, ktoré vytýčil X. sjazd KSČ. Konferencia vychádzajúc zo straníckych dokumentov, ktoré ukazujú, že vedomie našich pracujúcich značne zostáva za zmenami ich spoločenského bytia, uvedomuje si nepriaznivé dôsledky tohto stavu pre ďalší rozvoj našej výroby a tým celej spoločnosti a zistuje, že filozofickí pracovníci v nedostatočnej miere, málo odvážne a nie dosť tvorivo prispievajú k rozvoju socialistického uvedomenia nášho ľudu.

V snahe zapojiť sa oveľa aktívnejšie do riešenia aktuálnych problémov našej výstavby došla konferencia po preskúmaní príčin zaostávania spoločenských vied k nasledovným uzáverom:

1. Naše napredovanie k socializmu vyvoláva v dnešnej etape ostrý boj najmä v oblasti ideologickej. Zvrhnuté vykorisťovateľské triedy v snahe zmať výstavbu socializmu u nás využívajú prežitky rôznych pracujúcemu ľudu nepriateľských ideológií, ako sú ľudácky separatizmus, sociáldemokratizmus, masarykizmus atď. Najnebezpečnejšia z týchto je na Slovensku ľudácka, klérofašistická ideológia.

V ideologickom boji stojí pred nami úloha vychovávať ľud v duchu proletárskeho internacionalizmu a socialistického vlastenectva, upevňovať bratstvo Čechov a Slovákov a ostatných národností našej vlasti, najmä vyzdvihovaním pokrokových tradícií a všetkého toho, čo naše národy spájalo a spája v minulosti a prítomnosti, posilňovať rastúcu morálno-politickú jednotu nášho ľudu.

Pre našu praktickú prácu to — okrem iného — znamená upevniť spoluprácu slovenských a českých filozofov, ktorá doteraz bola celkom nedostatočná.

2. Ak má naša filozofia splniť svoju spoločenskú úlohu, musí byť prostriedkom poznania a prestavby sveta v rukách nášho ľudu. To dosiahne vtedy, keď ako dôležitý teoretický nástroj ideologického boja bude úzko spojená s politikou KSČ, keď bude riešiť nalichavé problémy socialistickej výstavby, najmä teoretické otázky ľudovej demokracie, charakteru našej revolúcie, otázku zväzku robotníkov a roľníkov a úlohy ľudových mäs. Len tak bude tvorivou, schopnou ukázať praxi cesty vývoja.

3. V tomto období stojí pred nami úloha zbaviť sa v teoretickej práci dogmatizmu a vulgarizovania marxizmu. Od našej filozofie vyžaduje sa dnes tvorivé rozvíjanie dialektického a historického materializmu, ktorý sa má ďalej obohacovať v nových podmienkach na základe „konkrétnej analýzy konkrétnej situácie“.